

8. Porfir`ev, B.N. *Gosudarstvennoe upravlenie v chrezvychajnyh situacijah: analiz metodologii i problemy organizatsii* [State management in emergency situations: analysis of methodology and organization problems]. Moscow: Nauka, 1991. Print.

9. Haustov, A.P. and others "Problemy otsenok i upravlenija ekologicheskimi riskami na predpriyatijah TEK [Problems of assessments and management of environmental risks at enterprises of the fuel and energy complex]". *Energobezopasnost` v dokumentah faktah* 6 (2005): 15-16. Print.

10. Solovej, V.V., Davydyuk, O.V. and Buts, Yu.V. "Analiz i otsenka riska avarij – osnova prinjatija reshenij pri upravlenii promyshlennoj bezopasnostyu [Analysis and assessment of risk` accident is the basis for decision-making in the management of industrial safety]". *Problemy nadzvyhajnyh situatsij* 4 (2006): 219-231. Print.

11. *About the Strategy of National Security of Ukraine*. Available to: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/paran7#n7>. Accessed: 20 March 2018.

DOI: 10.5281/zenodo.1240863

УДК 351.78; 352

Федорчак В. В., к.держ.упр., НУЦЗУ, м. Харків

Fedorchak V., Ph.D in Public Administration, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ВИНИКНЕННЯ НС

THE FOREIGN EXPERIENCE OF PUBLIC MANAGEMENT OF THE RISK OF AN EMERGENCY CONDITION APPEARING

У статті здійснено аналіз міжнародного досвіду державного управління ризиками виникнення НС. Виявлено проблеми реалізації такого управління в Україні.

Ключові слова: *державне управління, принципи, ризик, НС, безпека.*

The foreign experience of public management of the risk of an emergency is analyzed in the article. The problems of its implementation in Ukraine are defined.

Keywords: *public administration, principles, risk, emergency, security.*

Постановка проблеми. Важливість міжнародного діалогу й обміну досвідом з питань захисту від НС є беззаперечною. Оскільки вивчення зарубіжного досвіду найбільш розвинених країн світу з побудови та функціонування державних систем, що здійснюють діяльність із захисту населення і

територій від НС, забезпечення пожежної безпеки країни й організаційно входять до складу одного органу виконавчої влади, може допомогти в найкоротші терміни підготувати нормативно-правову базу й організаційну побудову в цій сфері та забезпечити високу ефективність діяльності в ній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу та вирішенню проблем державного управління в контексті забезпечення системи безпеки в умовах виникнення НС присвячені наукові роботи С. Андрєєва, В. Андропова, А. Білоусова, С. Домбровської, М. Кулєшова, А. Коссе, С. Майстра, А. Максимова, О. Мельниченко, Д. Полковниченка, Р. Приходька, А. Роміна, В. Садкового, О. Соболя та ін. [1–4].

Постановка завдання. Не применшуючи напрацювань і наукових здобутків цих учених, відзначимо, що існує необхідність у дослідженні сучасного міжнародного досвіду із визначення ризику виникнення НС в системі державного управління України, що й становить *мету* нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, 1 березня 1972 р. набрав чинності статут ICDO, тобто Міжнародної організації цивільної оборони (далі – МОЦО) [2]. Станом на 2017 р. у МОЦО входить 54 держави на правах повноправних членів, 19 мають статус країн – спостерігачів і 25 – афілійоване членство. Україна приєдналася до МОЦО у 1998 р. в якості спостерігача [4]. Серед основних напрямків діяльності МОЦО слід виділити такі:

1. Підготовка національних кадрів в галузі управління в період НС;
2. Надання технічної допомоги державам у створенні і покращенні систем попередження НС і захисту населення;
3. Пропаганда досвіду і знань із цивільної оборони і питанням управління в період НС.

Обмін світовим досвідом з цивільної оборони здійснюється через Центр документації МОЦО, висвітлення результатів діяльності якого забезпечує відповідне видання «Цивільна оборона» [там само].

Варто зазначити, що важливим елементом цивільної оборони багатьох країн є наявність спеціальних рятувальних організацій і формувань, дії яких спрямовані, у першу чергу, за кордоном. У США діє Бюро з надання допомоги зарубіжним країнам при стихійних лихах. Виходячи з наявних можливостей, ця організація здатна на прохання-запит постраждалої країни надати екстрену допомогу (в основному матеріальну і технічну) протягом 24-72 годин [2; 4]. У Німеччині у міжнародних рятувальних операціях активно бере участь служба технічної допомоги. Рятувальні загони для роботи за кордоном також створені у Франції, Швейцарії, Швеції та інших державах.

Поряд з участю в заходах міжнародних організацій зарубіжні країни прагнуть розвивати двосторонні зв'язки і співпрацю з надання допомоги при виникненні НС, у тому числі у проведенні аварійно-рятувальних робіт, розміщення і життєзабезпеченні постраждалих тощо. Практично між усіма західноєвропейськими державами укладено відповідні договори.

Міжнародне співтовариство продовжує нагадувати країнам та їх Урядам про те, що основну відповідальність за захист населення несуть саме вони, а міжнародні зусилля можуть лише доповнювати дії Урядів у цій сфері. У цілому, на думку зарубіжних оглядачів, процес розвитку взаєморозуміння між різними країнами, що намітився в даній сфері в останні роки, буде сприяти підвищенню готовності рятувальних сил до виконання завдань з ліквідації наслідків стихійних лих, виробничих аварій і катастроф.

Україна може інтегруватися до світової системи запобігання НС, використовуючи для цього наявний науково-технічний потенціал. З огляду на це її міжнародне співробітництво, насамперед, повинно бути спрямоване на таке:

- розробку фундаментальних наукових теорій про аварії та катастрофи;
- прогноз розвитку катастрофічних природних явищ й оцінку їхнього впливу на складні технічні системи;
- розробку національних норм і вимог щодо забезпечення безпеки населення й об'єктів;
- створення уніфікованої системи моніторингу і виявлення катастроф;
- розробку карт природних і природно-техногенних загроз і ризиків.

У разі, якщо міжнародні договори, укладені Україною в означеній сфері, установлюють інші правила, ніж ті, що передбачає чинне законодавство нашої держави у сфері захисту населення в разі виникнення НС, то застосовуються правила міжнародних договорів. Зважаючи на це, можемо зауважити, що крім внутрішніх нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту, діють і міжнародні договори й угоди, які стосуються зниження ризиків виникнення НС.

У якості прикладу одного із таких договорів можемо навести Конвенцію «Про трансграничний вплив промислових аварій», підписану 17 березня 1992 року в Гельсінкі [4]. Ця Конвенція передбачає таке:

- визнання важливості і невідкладності запобігання широкомасштабному шкідливому впливові промислових аварій на людей і навколишнє середовище;
- сприяння всім заходам, які стимулюють раціональні, екологічно доцільні й ефективні дії щодо запобігання аваріям;
- забезпечення готовності до них і ліквідацію їхніх наслідків з метою гарантування екологічно безпечного і стійкого економічного розвитку.

Це пов'язано з тим, що сучасна держава виконує свої функції, коли життя суспільства відбувається в умовах використання потужних енергоспоживчих технологій і демографічних вибухів.

Слід зауважити, що Україна як сучасна держава дедалі частіше змушена здійснювати свої функції в умовах НС. Це змушує її вносити певні корективи в організаційні форми і методи діяльності традиційних державних органів і потребує створення нових державно-публічних інституцій і струк-

тур, максимально пристосованих до життєдіяльності в екстремальних ситуаціях [1; 3], що становитиме перспективний напрямок наших подальших наукових досліджень.

Відзначимо, що одним із завдань таких інституцій є аудит безпеки (у значенні фізичної безпеки підприємств). Проведений аналіз наявних матеріалів щодо функціонування зарубіжних систем аудиту безпеки [2; 4] дозволяє стверджувати про таке:

1. Основний напрямок розвитку такого виду нагляду в галузі забезпечення цивільної безпеки – це поєднання заходів, здійснюваних державою і методів незалежного аудиту безпеки.

2. У технологічно розвинутих країнах найбільший акцент робиться на аудиті пожежної безпеки. Це має відповідне історичне пояснення: у цих країнах питання забезпечення протипожежної безпеки на державному рівні почали вирішуватися набагато раніше питань щодо захисту від природно-техногенних НС.

За результатами аналізу наукових напрацювань [4] щодо функціонування зарубіжних систем аудиту безпеки наполягаємо на доцільності врахування позитивного зарубіжного досвіду у ході розробки нормативно-правової та методичної бази із аудиту безпеки при створенні в Україні системи незалежної оцінки ризиків у сфері пожежної безпеки, цивільної оборони та захисту населення і територій від НС природного і техногенного характеру.

Висновки. Таким чином, розвинуті зарубіжні країни мають досить досконалі служби порятунку. Досвід організації їх діяльності може бути використаний при вдосконаленні функціонування Державної служби України з надзвичайних ситуацій, зрозуміло, з урахуванням специфіки нашої держави.

При цьому запропоновано звернути увагу на такі моменти:

– принципи побудови рятувальних служб за кордоном (зокрема у Фінляндії);

– організацію управління рятувальними службами;

– навчання населення та фахівців до дій у НС;

– правове регулювання питань захисту людей при НС;

– державну підтримку рятувальників та рятувальних служб;

– міжнародне співробітництво.

Для вирішення цих та інших проблемних питань у сфері забезпечення цивільної безпеки необхідно враховувати досвід тих країн, які успішно подолали стадію «розвитку» в означеному напрямку, на якій знаходиться сьогодні Україна. Уважаємо, що в ній необхідно розробити єдину концептуальну основу правового забезпечення у сфері захисту населення і територій від НС, а також національну стратегію управління ризиками їх виникнення з орієнтацією на досвід відповідного зарубіжного законодавства.

Список використаних джерел

1. Андреев С. О. Формування інституціональних засад діяльності органів місцевого самоврядування в Україні як суб'єктів забезпечення цивільного захисту / С. О. Андреев // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2016. – Вип. 1 (4). – С. 223–235.
2. Сучасний стан організаційно-правового забезпечення державного управління пожежною безпекою в Україні : монографія / В. А. Андронов, С. М. Домбровська, О. М. Семків, В. Ю. Назаренко. – Х., 2014. – 230 с.
3. Криштанович М. Ф. Реалізація механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України щодо національної безпеки / М. Ф. Криштанович // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2017. – Вип. 1 (6). – С. 341–347.
4. Приходько Р. В. Закордонний досвід регулювання запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій на регіональному рівні / Р. В. Приходько, О. А. Яценко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2016. – Вип. 2 (5). – С. 272–282.

References

1. Andreev, S.O. "The process of formation of the institutional foundations of the local self-government activities in Ukraine as guarantors of civil defense [Formuvannja institucional`nyh zasad dijal`nosti organiv miscevogo samovrjaduvannja v Ukraini jak sub`ektiv zabezpechennja cyvil`nogo zahystu]." *Visnik Nacional`nogo universitetu civil`nogo zahystu Ukrainy. Serija Dergavne upravlinnja* 1 (2016): 223-235. Print.
2. Andronov, V.A., Dombrovska, S.M., Semkiv, O.M., and Nazarenko, V.Yu. *The modern state of organizational and legal provision of state administration of fire safety in Ukraine [Suchasnyj stan organizacijno-pravovogo zabezpechennja dergavnogo upravlinnja pozhezhnoyu bezpekoyu v Ukraine]*. Kharkiv: NUCPU, 2014. Print.
3. Kryshthanovych M. "Implementation of the mechanisms of public administration in the sphere civil protection from national security [Realizacija mehanizmv publichnogo upravlinnja u sferi civil`nogo zahystu schodo nacional`noj bezpeky]" *Visnik Nacional`nogo universitetu civil`nogo zahystu Ukrainy. Serija Dergavne upravlinnja* 1 (2017): 341-347. Print.
4. Pryhod`ko, R. and Yaschenko, O. "The foreign experience of regulation of prevention and liquidation of emergency situations at the regional level [Zakordonnyj dosvid regulyuvannja zapobigannja i likvidacii nadzvyčajnyh situacii na regional`nomu rivni]" *Visnik Nacional`nogo universitetu civil`nogo zahystu Ukrainy. Serija Dergavne upravlinnja* 2 (2016): 272-282. Print.